מתרצת הגמרא: 'אֶת' לֹא דָּרִישׁ אותו תנא, כִּדְתַנְיָא בברייתא, שִׁמְעוֹן הָעַמְסוֹנִי וְאָמְרֵי לָהּ נַחְמָיָה הָעַמְסוֹנִי, הָיָה דּוֹרֵשׁ כָּל אֶתִּין שֶׁבַּתּוֹרָה ומרבה מהם, בְּיָון שֶׁהִגִּיעַ לְפסוק 'אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא' (דברים ו, יג) היה ירא לרבות שום דבר ולהשוותו ליראת השם, לומר שיש לירא גם ממנו. וכיוון שכך פֵּירֵשׁ - חדל מלדרוש עוד את המילה 'את'. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו, רַבִּי, כָּל 'אֶתִּין' שֶׁדָּרַשְׁתָּ עד עתה מַה תְּהֵא עֲלֵיהֶם, האם היה כל יגיעך לריק, אָמַר לָהֶם, כְּשֵׁם שֶׁקִּבַּלְתִּי שְׂכָר עַל הַדְּרִישָׁה עד עכשיו, כָּךְ קִבַּלְתִּי שכר עַל הַפְּרִישָׁה – על כך שהפסקתי מלדרוש. ולא היו דורשים את האתין עַד שֶׁבָּא רַבִּי עֲקִיבָא וְלִימֵּד שיש לדרוש מן ה'את' שבפסוק 'אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ תִּירָא', לְרַבּוֹת תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שגם מפניהם יש לירא. והרי שלשיטת שמעון העמסוני אין דורשין אתין כלל. וכן סבר גם התנא בסוגייתינו, ולא דרש 'את' בשרו לאסור הנאת עורו, והוצרך לדרשת 'בעל השור נקי' ללמוד הימנה שגם העור אסור בהנאה.

הגמרא מבררת מהו המקור שעגלה ערופה אסורה בהנאה. שנינו במשנה: המקדש אשה בְּעֶגְלָה עֲרוּפָה אינה מקודשת כיון שהעגלה אסורה בהנאה: מבררת הגמרא: מְנָלָן שהיא אסורה בהנאה. מביאה הגמרא: אָמְרֵי דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי, 'כַּפָּרָה' כְּתִיב בָּהּ - בעגלה ערופה כְּקָדָשִׁים - כמו שנאמר בפרה לגבי קדשים, שנאמר בעגלה ערופה 'כַּפֵּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל' (דברים כא, ח). ויש להקיש וללמוד שכשם שקדשים אסורים בהנאה, כך גם עגלה ערופה אסורה בהנאה.

הגמרא מבררת מהו המקור שציפורי מצורע אסורות בהנאה. שנינו במשנה: המקדש אשה בְּצִפּוֹרֵי מְצוֹרָע אינה מקודשת, משום שהן אסורות בהנאה: מבררת הגמרא: מְנָלָן שהיא אסורה בהנאה. מביאה הגמרא בברייתא: דְּתָנָא דִּבְי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, נֶאֱמַר בתורה בפרשת הקרבנות, מְכַשֵּׁיר - אשם מצורע, שבא להכשיר את המצורע ולהתירו לאכול בקדשים, שכל זמן שלא הביא אשמו אינו אוכל בקדשים, וְנאמר בתורה מְכַפֵּר – שאר הקרבנות שבאים לכפר, והמכשיר והמכפר הללו הם מְבַפְנִים, שהם נעשים בעזרה. וְנֶאֱמַר עוד בתורה מַכְשִׁיר - ציפורי מצורע הבאים להכשיר את המצורע ולהתירו להיכנס לתוך המחנה, וּמְכַפֵּר – עגלה ערופה הבאה לכפרה שנאמר (דברים כא, ח) 'כַּפֵּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל', והמכשיר והמכפר הללו הם מְבַחוּץ, שהם נעשים מחוץ לעזרה. ויש ללמוד שדינם של המכשיר והמכפר בחוץ שווה לדינם של המכשיר והמכפר בפנים. מַה – כמו שב מַּכְשִׁיר וּמְכַפֵּר הָאָמוּר בְּפָנִים, שהם אשם מצורע [מכשיר בפנים], ושאר הקרבנות [מכפר בפנים], עָשָׂה בוֹ - השוותה התורה מַכְשִׁיר כְּמְכַפֵּר - שדינו של אשם מצורע המכשיר, שווה לכל הקרבנות. אַף מַכְשִׁיר וּמְכַפֵּר הָאָמוּר בַּחוּץ – ציפורי מצורע [מכשיר בחוץ] ועגלה ערופה [מכפר בחוץ] עָשָׂה בוֹ - השוותה התורה מַכְשִׁיר כְּמְכַפֵּר, ודינם של ציפורי מצורע שהם 'מכשיר', כדינה של עגלה ערופה שהיא 'מכפר'. שכמו שעגלה ערופה אסורה בהנאה, כך גם ציפורי מצורע אסורים בהנאה.

הגמרא שבה לברר מאימתי נאסרות ציפורי המצורע בהנאה. אִיתְּמַר, צִיפּוֹרֵי מְצוֹרָע, מֵאֵימָתַי הם אֲסוּרִים בהנאה, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר שהן נאסרות מַשְׁעַת שְׁחִיטָה, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר שהן נאסרות מִשְּׁעַת לְקִיחָה - משעה שלקח את הציפורים לשם טהרת המצורע. מבארת הגמרא את טעם מחלוקתם: רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁאָמַר שהן נאסרות מִשְּׁעַת שְׁחִיטָה, תלה הדבר בשעת שחיטה כיון שְׁחִיטָה הִוא דְּאָסְרָה לְהּ – היא האוסרת אותה. וְרֵישׁ לָקִישׁ שֶׁאָמַר שהן נאסרות כבר מִשְּׁעַת לְקִיחָה, סבר ששעת לקיחה קובעת, וּמַעֲנָלָה עֲרוּפָה נַפְקָא – למדים כן, מֵהָ עֶגְלָה עֲרוּפָה נאסרת בהנאה מֵחַיִּים - בעודה בחיים קודם עריפתה, אַף - כך גם צִיפּוֹרֵי מְצוֹרָע נאסרים מֵחַיִּים, כלומר משעת לקיחתם ולא משעת שחיטה.

מבררת הגמרא: וְעֶגְלָה עֲרוּפָה גּוּפָהּ מֵאֵימָתַי היא נאסרת בהנאה, אָמַר רַבִּי יַנַּאי גְּבוֹל - שיעור זמן קבוע, מאימתי היא נאסרת שָׁמְעָתְּי בָּהּ, וְשָׁכַחְתִּי. וְנִכְבִּין חֲבֵרַיָּא לוֹמַר - וסבורים התלמידים לומר מדעתם, שֶׁיְּרִידָתָהּ לְנַחַל אֵיתָן - כשזקני העיר מורידים אותה להיערף שם, הֵיא אוֹסַרְתָּהּ בהנאה, משום שמשעת הירידה היא נקראת 'עגלה ערופה'. והרי שאף שהיא נאסרת מחיים, מכל מקום אין הדבר תלוי בשעת לקיחתה. מקשה הגמרא: אִי כדברי ריש לקיש שאיסור ההנאה בציפורי מצורע נלמד מעגלה ערופה, שהוא מחיים ולא משעת שחיטה. אם כן מָה עֶגְלָה עֲרוּפָה מִשְּׁעַת לְקִיחָה לֹא מִיתַּסְרָא שהרי רק הירידה לנחל איתן אוסרתה. אַף צִיפּוֹרֵי מְצוֹרָע נַמִּי מִשְּׁעַת לְקִיחָה לֹא מִיתַּסְרֵי, אלא בזמן אחר, מאוחר יותר. ומדוע אמר ריש לקיש שציפורי מצורע נאסרים כבר משעת לקיחתם.

מתרצת הגמרא: הָכִי הַשְׁתָּא – וכי יש דמיון בין עגלה ערופה לציפורי מצורע, הָתָם בעגלה ערופה הטעם שאינה נאסרת משעת לקיחה הוא משום דְּאִית לֵיהּ גְּבוֹל אַחֲרִינָא - יש לה זמן אחר, שאפשר לומר שהאיסור תלוי בו. וזהו זמן הירידה לנחל שנאמר (דברים כא, ד) 'וְהוֹרִידוּ זְקֵנֵי הָעִיר הַהִיא אֶת הָעֶגְלָה אֶל נַחַל אֵיתָן', וכיון שיש זמן אחר מאוחר יותר משעת הלקיחה, אין לנו להקדים את האיסור לשעת לקיחה, אלא יש לאחרו ולומר שאינה אסורה אלא משעת ירידתה לנחל. אבל הָכָא בציפורי מצורע, מִי אִית לֵיהּ גְּבוֹל אַחֲרִינָא – אין לציפורי המצורע זמן אחר שאפשר לתלות בו את האיסור, מאוחר יותר משעת לקיחה. וכיון שלמדים מעגלה ערופה שכשם שאיסורה הוא מחיים כך גם ציפורי מצורע אסורות מחיים, ממילא על כרחך זמן הלקיחה הוא הקובע, ומשעת לקיחתם הן אסורות בהנאה.

הגמרא מביאה שלוש קושיות שהקשה רבי יוחנן לריש לקיש, על שיטתו שציפורי מצורע אסורות משעת לקיחה. קושיא ראשונה: אִיתְּיבֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ, נאמר בתורה (דברים יד, יא) 'כָּל צִפּוֹר טְהֹרָה תֹּאכֵלוּ', ומלשון 'כל' דרשו לְרַבּוֹת אֶת הציפור הַמְשׁוּלַּחַת שמותרת באכילה. ובהמשך נאמר (שם יד, יב) 'וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם', ומלשון 'אשר' דרשו לְרַבּוֹת אֶת הציפור הַמְשֻׁחָטָה שאסורה בהנאה. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ כמו שאמר ריש לקיש שהציפור השחוטה כבר מֵחַיִּים אֲסוּרָה, אם כן לְאַחַר שְׁחִיטָה מִיבַּעְיָא – וכי צריך לרבות מן הפסוק שהיא אסורה לאחר שחיטה, הרי פשוט הוא שאם היא אסורה בהנאה מחיים, היא נשארת אסורה גם לאחר השחיטה, ומה צורך יש בריבוי של 'אשר'. אלא יש להוכיח שקודם השחיטה היתה מותרת, ולפיכך צריך פסוק לרבות שנאסרת משעת השחיטה.

הגמרא דוחה את הקושיא, למרות שהיא אסורה מחיים, עדיין היה מקום לומר שאחר שחיטה היא מותרת. מַהוּ דְּתֵימָא - היה אפשר לומר שדינם של ציפורי מצורע הוא מִידֵי – כמו דַּהֲוָה אַקָּדָשִׁים, דְּקדשים מֵחַיִּים אֲסִירֵי, ויש בהם מעילה, וְאָתְיָא שְׁחִיטָה וּמַכְשֶׁרָה לְהוּ, שכששוחטים את הקדשים כדין, מותר לאכול את בשרם. והרי ששחיטה מתירה אותם בהנאה. ואם כן היה אפשר לומר כן גם בציפורי מצורע, שאף שהן אסורות מחיים, מכל מקום השחיטה מתירה אותן בהנאה. ולפיכך קָא מַשְׁמַע לָן הפסוק 'וזה אשר לא תאכלו מהם' שהציפור השחוטה אסורה בהנאה. ואם כן גם לשיטת ריש לקיש שהיא אסורה מחיים, מכל מקום יש צורך בריבוי של 'אשר'.

קושיא שניה: אִיתְּיבֵיהּ רבי יוחנן לריש לקיש, שנינו במשנה (נגעים פי"ד מ"ה) שְׁחָטָהּ – את הציפור המיועדת לשחיטה, וְנִמְצֵאת טְרֵפָה, כגון שכשבדק את הסימנים מצא נקב בוושט במקום השחיטה, והרי היא פסולה לטהרת מצורע, יַקָּה בת זוג אחרת [במקום הטריפה] לַציפור הַשֵּׁנִיָּה שנותרה מן הזוג הראשון, ואין צריך לקחת שתי ציפורים אחרות. וְהציפור השחוטה הָרִאשׁוֹנָה מוּתֶּרֶת בַּהֲנָאָה, ואף ששחיטה אוסרת את הציפור, מכל מקום זו היא שחיטה שאינה ראויה, ואינה אוסרת. מקשה רבי יוחנן וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ כמו ריש לקיש שהציפור השחוטה כבר מֵחַיִּים משעת הלקיחה אֲסוּרָה, אם כן הציפור השחוטה הָרִאשׁוֹנָה, אֲמַאי מוּתֶּרֶת בַּהֲנָאָה, הרי שמא נאסרה כבר בשעת לקיחה, ולא הותרה. מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ ריש לקיש לרבי יוחנן, אין המשנה שם עוסקת באופן שאין אנו יודעים אימתי נטרפה, וייתכן שהיתה ראויה

המשך בעמוד פא

בשעת לקיחה. אלא הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, כְּגוֹן שֶׁנִּמְצֵאת טְרֵיפָה בְּבֶנֵי מֵעֶיהָ, שאז יודעים אנו בוודאי שהיתה טריפה כבר בשעת לקיחה, ולפיכך היא מותרת עתה בהנאה, כיוון דְּבשעת הלקיחה לֹא חָל עָלֶיהָ קְדוּשָּׁה כְּלָל, כיוון שלא היתה ראויה.קושיא שלישית: אִיתְּיבֵיהּ רבי יוחנן לריש לקיש, שנינו בתוספתא (נגעים פ"ח ה"ח) שְׁחָטָהּ – את הציפור המיועדת לשחיטה שֶׁלֹּא בְּאֵזוֹב וְשֶׁלֹּא בְּעֵץ אֶרֶז== וְשֶׁלֹּא בִּשְׁנֵי תּוֹלָעַת, רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר הוֹאִיל וְהוּקְצָה הציפור השחוטה לְמִצְוָתָהּ – לטהרת המצורע, לפיכך אֲסוּרָה השחוטה בהנאה אף שלא נשחטה כמצוותה. ואילו רַבִּי שִׁמְעוֹן חולק וְאוֹמֵר, הוֹאִיל וְנִשְׁחֲטָה שֶׁלֹּא כְּמִצְוָתָהּ, שהרי שחטה שלא באזוב ושלא בעץ ארז ושלא בשני תולעת, לפיכך הרי היא מוּתֶּרֶת.

מבארת הגמרא: עַד כָּאן לֹא פְּלִיגִי רבי יעקב ורבי שמעון אֶלָּא לגבי שחיטה שאינה ראויה, מַר - רבי יעקב סָבַר שֶׁשְּׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה למצותה, כגון ציפור זו ששחטה שלא באזוב ושלא בעץ ארז ופסולה לטהרתו, שְׁמָהּ שְׁחִיטָה - נחשבת שחיטה לגבי איסור הנאה, והציפור נאסרת בשחיטה זו. וּמַר - רבי שמעון סָבַר שֶׁשְּׁחִיטָה שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לקיום מצותה לֹא שְׁמָהּ שְׁחִיטָה – ואין הציפור נאסרת מחמת שחיטה כזו. אמנם דְּכוּלֵי עָלְמָא מִיהָא – כולם מודים שמֻחַיִּים לֹא מִיתַּסְּרָא - שלא נאסרה הציפור מחיים, וכל הנידון הוא אם היא נאסרת בשחיטה שאינה ראויה או לא. והרי ששניהם סוברים שאין הציפור נאסרת אלא משעת שחיטה. וקשה על ריש לקיש הסובר שהציפורים נאסרות כבר משעת לקיחה.מתרצת הגמרא, תַּנָּאֵי הִיא - מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש מאימתי הציפורים נאסרות זו מחלוקת תנאים. רבי יעקב ורבי שמעון אכן סוברים שהן נאסרות רק משעת שחיטה, וכמותם סבר גם רבי יוחנן. אמנם יש תנא החולק וסובר שציפורי מצורע נאסרות מחיים, והיא הברייתא המובאת לעיל, דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, נֶאֱמַר בתורה בפרשת הקרבנות, מַכְשִׁיר - אשם מצורע, שבא להכשיר את המצורע ולהתירו לאכול בקדשים, שכל זמן שלא הביא אשמו אינו אוכל בקדשים, וְנאמר בתורה מְכַפֵּר– שאר הקרבנות שבאים לכפר, והמכשיר והמכפר הללו הם מִכַּפְּנִים, שהם נעשים בעזרה. וְנֶאֱמַר עוד בתורה מַכְשִׁיר - ציפורי מצורע הבאים להכשיר את המצורע ולהתירו להיכנס לתוך המחנה, וּמְכַפֵּר – עגלה ערופה הבאה לכפרה שנאמר (דברים כא, ח) 'כַּפֶּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל', והמכשיר והמכפר הללו הם בַּחוּץ, שהם נעשים מחוץ לעזרה. ויש ללמוד שדינם של המכשיר והמכפר בחוץ שווה לדינם של המכשיר והמכפר בפנים. מַה – כמו שבמַכְשִׁיר וּמְכַפֵּר הָאָמוּר בְּפָנִים, שהם אשם מצורע [מכשיר בפנים], ושאר הקרבנות [מכפר בפנים], עֲשֵׂה בּוֹ - השוותה התורה מַכְשִׁיר בְּמְכַפֵּר - שדינו של אשם מצורע המכשיר, שווה לכל הקרבנות. אַף מַכְשִׁיר וּמְכַפֵּר הָאָמוּר בַּחוּץ – ציפורי מצורע [מכשיר בחוץ] ועגלה ערופה [מכפר בחוץ] עֲשֵׂה בּוֹ - השוותה התורה מַכְשִׁיר בְּמְכַפֵּר, ודינם של ציפורי מצורע שהם 'מכשיר', כדינה של עגלה ערופה שהיא 'מכפר'. שכמו שעגלה ערופה אסורה בהנאה כבר מחיים, משעת ירידתה לנחל, כך גם ציפורי מצורע אסורים בהנאה מחיים, משעת לקיחה.

והרי שלתנא דבי רבי ישמעאל ציפורי מצורע אסורות מחיים, כעגלה ערופה. והוא חולק על רבי יעקב ורבי שמעון. וריש לקיש סובר כמותו, ומבאר שזמן האיסור שלהן תלוי בשעת לקיחה.הגמרא חוזרת לדון בדברי הברייתא שהובאה לעיל. גּוּפָא, נאמר בתורה (דברים יד, יא) 'כָּל צִפּוֹר טְהֹרָה תֹּאכֵלוּ', ומלשון 'כל' דרשו לְרַבּוֹת אֶת הציפור הַמְשׁוּלַּחַת שמותרת באכילה. ובהמשך נאמר (שם יד, יב) 'וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם', ומלשון 'אשר' דרשו לְרַבּוֹת אֶת הציפור הַשְּׁחוּטָה שאסורה בהנאה. שואלת הגמרא, וְאֵיפּוֹךְ אֲנָא – מדוע לא נהפוך את הדרשות, ונלמד מן הפסוק 'כל ציפור טהורה תאכלו' לרבות את השחוטה שהיא מותרת באכילה, ומן הפסוק 'וזה אשר לא תאכלו מהם' נלמד לאסור את הציפור המשולחת. ומנין לברייתא להתיר את המשולחת ולאסור את השחוטה.

מתרצת הגמרא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי לֹא מָצִינוּ בשום מקום בַּעֲלֵי חַיִּים שֶׁאֲסוּרִים איסור עולם בעודם חיים, לפיכך אין זה מסתבר שהציפור המשולחת תהא אסורה באכילה בעודה חיה. ויש לומר שהפסוק האוסר ['וזה אשר לא תאכלו'] בא לאסור את השחוטה, והפסוק המתיר ['כל צפור טהורה תאכלו'] בא להתיר את המשולחת. הגמרא מקשה על דברי רבי יוחנן שאמר בשם רבי שמעון בר יוחאי שלא מצינו בעלי חיים שאסורים:

מַתְקִיף לָהּ – מקשה רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק, וְלֹא - ובי לא מצינו כן, הֲרֵי

מוּכָנָה – בהמה המוזמנת ומוקצית לתקרובת עבודה זרה, וְנֶעֱבָד – בהמה שהשתחוה לה, דְּאותן הבהמות בַּעֲלֵי חַיִּים נִינְהוּ, וַאֲסִירֵי – איסור עולם כבר בעודם חיים, שנאמר 'אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לה' מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם' (ויקרא א, ב), ודרשו חכמים 'מן הבקר' להוציא את הנעבד 'ומן הצאן' להוציא את המוקצה, שהם פסולים לקרבנות. וקשה על רבי יוחנן שאמר בשם רבי שמעון בן יוחאי שלא מצינו בעלי חיים שאסורים. מתרצת הגמרא: כִּי אֲסִירֵי – מה שנאסרו מוקצה ונעבד הם רק לַגָּבוֹהַּ – להקריבם למזבח, אבל לְצורך הֶדְיוֹט מֵישָׁרָא שָׁרֵי – מותרים הם אפילו באכילה. ומה שאמר רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחאי שלא מצינו רוב בעלי חיים שאסורים, היינו שלא מצינו שאסורים לצורך הדיוט.

קושיא נוספת שמצינו בעלי חיים שאסורים. מַתְקִיף לָהּ רַבִּי יִרְמְיָה, חֲיֵי רוֹבֵע – בהמה שבאה על אשה, וְנִרְבָּע – בהמה שאיש בא עליה בְּעָדִים – וראו אותם שני עדים, דְּבַעֲלֵי חַיִּים נִינְהוּ – הבהמה הרובעת או הנרבעת וַאֲסִירֵי בהנאה, כיון שדינם לסקילה, והם אסורים בהנאה מחיים משנגמר דינם. והרי מצינו בעלי חיים שאסורים להדיוט, וקשה על רבי יוחנן שאמר בשם רבי שמעון בן יוחאי שלא מצינו בעלי חיים שאסורים.

מתרצת הגמרא: אֶלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מַשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי, אמנם מצינו בעלי חיים שאסורים, כגון רובע ונרבע, אבל לֹא מָצִינוּ רוֹב בַּעֲלֵי חַיִּים שֶׁאֲסוּרִים, ש'רוב' בעלי חיים בעולם אינם אסורים בהנאה, ולא מסתבר לחדש שציפור המשולחת תהא אסורה בהנאה בעודה חיה. ולפיכך לא תיפוך, אלא השחוטה היא האסורה, והמשולחת מותרת.

הגמרא שבה להביא מקורות נוספים להיתר ציפור המשולחת. דְּתֵנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא שמשולחת מותרת, משום דְּאָמַר קְרָא (ויקרא יד, ז) 'וְשִׁלַּח אֶת הַצִּפֹּר הַחַיָּה עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה', הרי שהשוותה התורה את הציפור לשדה, לומר לך שהיא כְּשָׂדֶה, מַה הַשָּׂדֶה מוּתֶּרֶת ואין עליה כל איסור, אַף הַאי ציפור נַמִּי מוּתֶּרֶת. מקשה הגמרא: וכי הַאי 'שָׂדֶה' שנזכרה בפסוק לְהָכִי הוּא דְּאָתָא, ללמד שהציפור מותרת, הרי הַהוּא 'שדה' שנזכר בפסוק מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְתָנֵיָא בברייתא, שדורשים מתיבת 'שָׂדֶה', שֶׁלֹּא יַעֲמוֹד הכהן המשלח את הציפור בְּעִיר יָפוֹ שחומתה על הים, וְיוֹרְקָנָּה – את הציפור לַיָּם, וכן שלא יעמוד המשלח בְּגִבְעַת – עיר שחומתה על המדבר, וְיוֹרְקָנָּה לַמִּדְבָּר, וְשֶׁלֹּא יַעֲמוֹד המשלח חוּץ לָעִיר, וְיוֹרְקָנָּה בְּתוֹךְ הָעִיר, אֶלָּא כך היא מצות השילוח, כָּל שֶׁעּוֹמֵד המשלח בָּעִיר - בתוך העיר, וְיוֹרְקָנָּה חוּץ לַחוֹמָה לכיוון השדה. והרי שתיבת 'שדה' אינה פנויה לדרשה.

מתרצת הגמרא: וְאִידָךְ – תנא דבי רבי ישמעאל סובר, שאם הפסוק בא רק ללמדנו לאן לשלח, אִם כֵּן נִיכְתּוֹב קְרָא 'שָׂדֶה'. מַאי 'הַשָּׂדֶה' – מדוע הוסיפה התורה את האות ה', אלא שְׁמַע מִינָּהּ תֵּרְתֵּי, שיש ללמוד מן הפסוק את שני הדינים, הן שלא ישלחנה אלא לכיוון השדה, והן שהמשולחת מותרת. הגמרא מביאה סברא שהציפור המשולחת מותרת. רָבָא אָמַר, לא ייתכן שהציפור המשולחת תהא אסורה בהנאה, כיוון שלֹּא אָמְרָה תּוֹרָה 'שַׁלַּח' לְתַקָּלָה. ואם המשולחת אסורה בהנאה, הרי היא עלולה להיות מכשול עוון ולגרום תקלה, שיצוד אותה אדם ויאכלנה. וסברא היא שאם התורה מצווה לשלחה, אין בה איסור ואין חשש תקלה, ועל כרחך שהיא מותרת בהנאה ובאכילה.

*שנינו במשנה: המקדש אשה בְּשָׂעָר נָזִיר אינה מקודשת, כיון שהוא אסור בהנאה: מברר הגמרא: מְנָלָן – מנין שהשיער אסור בהנאה. מביאה הגמרא מקור: דְּאָמַר קְרָא (במדבר ו, ה) 'קָדֹשׁ יִהְיֶה גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעַר רֹאשׁוֹ' - וכיון שנאמר 'קדש' בלא 'ו', הרי שאפשר לדרוש תיבה זו באופן אחר, כאילו נאמר 'קֹדֶשׁ יהיה גדל פרע שער ראשו'. וללמוד מכאן שגִּידּוּלוֹ יִהְיֶה קָדוֹשׁ – שהשיער הגדל בראשו דינו בקודש, והוא אסור בהנאה.

מקשה הגמרא: אִי – אם אכן שיער נזיר דינו בקודש, אם כן מַה – כמו שקָּדֵשׁ תּוֹפֵס אֶת דָּמָיו - שאם מכר את הקודש, נאסרו דמיו בהנאה, וְהקודש עצמו יֵצֵא לְחוּלִּין, אם כן אַף שְׂעַר נָזִיר יהא כך, שאם ימכור אותו יהא תּוֹפֵס אֶת דָּמָיו וייאסרו בהנאה, וְהשיער יהא יֵצֵא לְחוּלִּין. והרי שנינו במשנתינו לא כן, אלא 'מכרן וקידש בדמיהן מקודשת', הרי שלא נאסרו דמי השיער בהנאה.

מתרצת הגמרא: מִי קְרִינָן קוֹדֶשׁ – וכי קוראים 'קוֹדֶשׁ', שמשמעותו ששער נזיר יש עליו 'שם קודש' ונאסר גם הכסף שקיבל תמורתו בהנאה. הלא קָדוֹשׁ קְרִינָן - אין אנו קוראים אלא 'קָדוֹשׁ', והיינו אף שהמסורת היא לכתבו חסר בלא 'ו', מכל מקום אין קוראים 'קוֹדֶשׁ' אלא 'קָדוֹשׁ'. והרי שאינו כמו קודש התופס גם דמיו, אלא רק הוא עצמו קדוש ואסור בהנאה, אך אם מכרו אינו תופס את דמיו, ואם קידש בהם אשה, הרי היא מקודשת:

שנינו במשנה: המקדש אשה בְּפֶטֶר חֲמוֹר אינה מקודשת, כיון שהוא אסור בהנאה: שואלת הגמרא: נֵימָא מַתְנִיתִין דְּלֹא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן – שמא משנתינו אינה כשיטת רבי שמעון, דְּתַנְיָא בברייתא, פֶּטֶר חֲמוֹר קודם שפדו אותו בשה אָסוּר הוא בַּהֲנָאָה, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן חולק ומַתִּיר את פטר החמור בהנאה אף קודם הפדיון. ואם כן משנתינו שכתבה שאם קידש אשה בפטר חמור אינה מקודשת משום שהוא אסור בהנאה, אינה כשיטת רבי שמעון המתיר פטר חמור בהנאה.

מתרצת הגמרא: אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ, משנתינו עוסקת באופן שקידש בפטר חמור לְאַחַר עֲרִיפָה, שבאופן זה גם רבי שמעון מודה שאסור הוא בהנאה, שהוקש 'עריפה עריפה' מעגלה ערופה, ובשם שעגלה ערופה לאחר עריפתה אפורה היא בהנאה, כך פטר חמור לאחר שנערף ראשו אסור בהנאה, וְהמשנה מתפרשת כִּדְבֵרֵי הַכֹּל – בין לרבי שמעון ובין לרבי יהודה: שנינו במשנה: המקדש אשה בְּבָהֵמָה שאינה מקודשת כיון שאסור הוא בהנאה: מְנָלָן שאסור הוא בהנאה. מביאה הגמרא מקור מברייתא: דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, נאמר בתורה 'לֹא תַחְרֹשׁ בְּשׁוֹר בְּאֶתוֹן' (דברים כב, י), שם לד, כו; דברים יד, כא), מפסוק אֶחָד למדים אִיסּוּר אֲכִילָה של בשר בהמה וחלב שנתבשלו יחד וּפסוק אֶחָד למדים אִיסּוּר הֲנָאָה מבשר וחלב שנתבשלו יחד וּמפסוק אֶחָד למדים אִיסּוּר בִּישּׁוּל בשר וחלב יחד.

והרי שמשנתינו סוברת כתנא דבי רבי ישמעאל, שיש איסור הנאה בבשר בחלב, ולפיכך אם קידש בו אינה מקודשת. אך יש תנא בברייתא החולק על איסור הנאה זה, וּמַתְנִיתִין – משנתינו דְּלֹא כְּתַנָּא, דְּתָנְיָא בברייתא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר בָּשָׂר בְּחָלָב אָסוּר בַּאֲכִילָה וּמוּתָּר בַּהֲנָאָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יד כא) 'כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תְבַשֵּׁל גְּדִי בַּחֲלֵב אִמּוֹ', וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר, (שמות כב ל) 'וְאַנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ'. הרי שהזכירה התורה לשון זו של 'עם קודש' ו'אנשי קודש' בשני המקומות הללו, וללמדך, מַה לְּהַלָּן – בטרפה שהוזכר בו 'אנשי קודש', הרי בשר זה אָסוּר בַּאֲכִילָה וּמוּתָּר בַּהֲנָאָה, כמו שכתבה התורה (שם) 'לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אתו', הרי שאפשר ליהנות ממנו. אַף כָּאן בבשר וחלב שנאמר בו 'עם קדוש', יש ללמוד שהוא אָסוּר בַּאֲכִילָה וּמוּתָּר בַּהֲנָאָה. מבואר שלרבי שמעון בן יהודה בשר בחלב אסור בהנאה, ומשנתינו שלא כשיטתו.

שנינו במשנה: המקדש אשה באיסורי הנאה וְבחוּלִּין שֶׁנִּשְׁחֲטוּ בַּעֲזָרָה אינה מקודשת, כיון שהם אסורים בהנאה: מברר הגמרא: מְנָא הָנֵי מִילֵּי – מנין אנו יודעים שחולין שנשחטו בעזרה נאסרו בהנאה. מביאה הגמרא מקור: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי מֵאִיר, אָמְרָה תּוֹרָה לגבי שחיטת קדשים, שֶׁחוּט לִי – שחוט את הקרבנות שלי בְּמקום שֶׁלִּי - דהיינו לפני ה' בעזרה, שנאמר (ויקרא א, ה) 'וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי ה'. וְשָׁלוּךְ – את הבשר שאתה שוחט בשבילך, דהיינו בשר חולין, שחוט בְּמקום שֶׁלְּךָ, כלומר 'בשעריך' שהוא מחוץ לעזרה, שנאמר (דברים יב, כא) 'וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ וגו' בְּשַׁעָרֶיךָ'. ויש לדרוש ולהקיש זה לזה, מַה – כשם ששָּׁלִּי – הקרבנות שלי, אם נשחטו בְּמקום שֶׁלְּךָ – מחוץ לעזרה

המשך בעמוד קצט

אָסוּר הוא בהנאה, שכיון שנאסרו בהנאה מחיים בשעה שהקדישם, שוב אינם ניתרים אלא בשחיטה וזריקת הדם על המזבח. ואם שחטם חוץ לעזרה לא הותרו, והם אסורים בהנאה. **אַף שֶׁלְּךָ** – החולין שלך, אם נשחטו **בִּמקום שֶׁלִּי** - בעזרה, **אָסוּר** הוא בהנאה.

ממשיך רבי מאיר: **אי** – אולי נמשיך להקיש ונאמר, **מַה** – כשם שהשוחט **שֶׁלִּי בְּשֶׁלְּךָ** – קדשים בחוץ **עָנוּשׁ** – ענשו הוא **כָּרֵת**, **אַף שֶׁלְּךָ בְּשֶׁלִּי** – אף השוחט חולין בעזרה יהא **עָנוּשׁ כָּרֵת**. והיינו שלא נסתפק בלימוד הקודם שיש איסור הנאה בחולין בעזרה, כשם שיש איסור הנאה בקדשים בחוץ, אלא נוסיף ונלמד שהשוחט חולין בעזרה חייב כרת, כשם שהשוחט קדשים בחוץ חייב כרת.

דוחה רבי מאיר, **אָמַר קְרָא** – אמרה התורה (ויקרא יז, ד), 'וְאֶל **פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֱבִיאוֹ לְהַקְרִיב קָרְבָּן לַה' וְנִכְרַת**', ומשמע שדווקא **עַל קָרְבָּן** ששחטו מחוץ לעזרה **עָנוּשׁ כָּרֵת**, אבל **עַל חוּלִּין שֶׁנִּשְׁחֲטוּ בָּעֲזָרָה אֵין עָנוּשׁ כָּרֵת**.

מקשה הגמרא על רבי מאיר, אם יש חילוק לגבי כרת, כאמור, שהשוחט קדשים בחוץ חייב כרת והשוחט חולין בעזרה אינו חייב כרת. אם כן **אִיבָּא לְמֵימַר** גם את הלימוד על איסור ההנאה, ולומר **מַה לְּשֶׁלִּי בְּשֶׁלְּךָ** – שוחט קדשים בחוץ **שֶׁכֵּן עָנוּשׁ כָּרֵת**, והרי שהוא חמור, ושמא לפיכך יש בהם גם איסור הנאה. מה שאין כן השוחט חולין בעזרה שאנו יודעים שאינו חייב כרת, שמא אין בהם גם איסור הנאה.

הגמרא מביאה מקור אחר לכך שחולין שנשחטו בעזרה אסורים בהנאה. **אֶלָּא אָמַר אַבָּיֵי**, איסור ההנאה בחולין שנשחטו בעזרה, נלמד **מֵהָכָא**, ממה שלמדנו בברייתא, נאמרו בתורה בפרשת הקרבת השלמים שלושה פסוקים, 'וְשָׁחַט **אֹתוֹ** פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד' (ויקרא ג ב). 'וְשָׁחַט **אֹתוֹ** לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד' (שם ח). 'וְשָׁחַט **אוֹתוֹ** לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד' (שם יג). **תְּלָתָא קְרָאֵי יְתֵירֵי** – שלושה מיעוטים הללו מיותרים הם, שלשון זו של 'ושחטו' 'ושחט אותו' באה למעט, ולומר שדווקא אותו תשחט פתח אהל מועד, ולא אחר. ויש להבין מדוע יש צורך בשלושה מיעוטים, **וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר** – מה באים הם ללמדנו. מבארת הברייתא: **לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר** בתורה קודם הכניסה לארץ ישראל, 'כִּי **יַרְחִק מִמְּךָ הַמָּקוֹם** אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ', (דברים יב כא). ויש ללמוד מן הפסוק שדווקא **בְּרִחוּק מָקוֹם** - כלומר מחוץ למקדש **אַתָּה זוֹבֵחַ** – התירה התורה לשחוט 'מבקרך ומצאנך' דהיינו חולין שלך, **וְאִי אַתָּה זוֹבֵחַ** – ואין אתה שוחט חולין שלך **בְּמָקוֹם קָרוֹב** – בעזרה. הרי יש ללמוד מכאן למעט, **פָּרֵט לְחוּלִּין שֶׁלֹּא יִשָּׁחֲטוּ בָּעֲזָרָה** – שאסור לשחוט חולין בעזרה.

ממשיכה הברייתא: **וְאֵין לִי** ראיה מן הפסוק **אֶלָּא** לאסור שחיטת חולין **תְּמִימִים** [ר' בהמות תמימות בלא מום]